

Zijn bijen geen dieren voor Intratuin?

In het onderzoek 'gifplanten in het tuincentrum' onderzocht Greenpeace 35 planten, gekocht in vier filialen van Intratuin. De resultaten liegen er niet om: een gespecialiseerd laboratorium vond 270 pesticiden, en op 16 van de 35 planten zaten pesticiden die verboden zijn of niet toegestaan in de sierteelt. Van die 270 pesticiden, zijn er in ieder geval 65 acuut giftig voor bijen.

Op de website van Intratuin reageert het tuincentrum op de resultaten uit het rapport. Hieronder de vragen en antwoorden zoals Intratuin ze zelf gepubliceerd heeft met daaraan toegevoegd de reactie van Greenpeace.

V: Wat vindt Intratuin van de uitkomsten van het onderzoek van Greenpeace naar residuen van gewasbeschermingsmiddelen op bloemen en planten?

A Intratuin: Die uitkomsten laten zien dat het overgrote deel is geteeld met gebruik van middelen die zijn toegelaten. Het verraste ons dat bij een deel van de planten middelen zijn gevonden die voor de betreffende teelt geen toelating in Nederland lijken te hebben. Wij zoeken momenteel de herkomst van die planten en de daar geldende toelatingseisen uit. Bij niet toegelaten gebruik zullen wij passende maatregelen nemen richting onze leveranciers.

Reactie van Greenpeace:

Op 38 van de 69 planten die zijn ingekocht bij de drie ketens (Groenrijk, Intratuin, Boerenbond/Welkoop) werden pesticiden aangetroffen die illegaal zijn of niet toegelaten. Tien keer werden pesticiden aangetroffen die in de hele Europese Unie zijn verboden, negen keer op monsters van Intratuin. Vijf andere gifstoffen mogen in Nederland helemaal niet worden gebruikt, en van nog eens negen middelen is het gebruik in de Nederlandse sierteelt illegaal. Toch bleken de geteste planten in totaal 57 keer te zijn behandeld met een van de 22 verboden bestrijdingsmiddelen. Een aantal van de illegale middelen is in de Europese Unie al acht jaar verboden vanwege de risico's voor mensen die met deze middelen werken.

Voor wat betreft de planten die bij Intratuin zijn gekocht, zijn de cijfers als volgt, op 35 planten troffen we 270 residuen aan, waaronder negen middelen die verboden zijn in de Europese Unie, daarbovenop nog drie middelen die verboden zijn in Nederland en nog eens achttien pesticiden die niet zijn toegestaan in de sierteelt in Nederland. 65 van de 270 pesticiden die op de 35 planten zijn aangetroffen zijn acuut giftig voor bijen. Van de 35 planten van Intratuin troffen we op zestien planten pesticiden aan die illegaal zijn of niet toegestaan.

Het verbaast Greenpeace op haar beurt dat Intratuin niet bekend lijkt met de problematiek van illegaal gebruik van middelen in de sierteeltsector. Dit wordt immers al jaren gesignaleerd door overheidsinstanties als de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit en het Planbureau voor de Leefomgeving.

V: Hoe kan het dat er veel verschillende residuen op één plant zitten?

Antwoord Intratuin: Dit kan meerdere oorzaken hebben. Veel van de planten en het plantmateriaal in de tuincentra zijn in de opgroefase behandeld met gewasbeschermingmiddelen omdat zij net als andere levende organismen, in die fase het meest kwetsbaar zijn voor ziekten en plagen. Bij één plant moeten vaak meerdere ziekten en plagen worden bestreden. En het komt voor dat in de verschillende groeifases andere middelen worden gebruikt. Ook is het niet ongebruikelijk eenzelfde ziekte of plaag afwisselend met andere middelen te bestrijden. Dit voorkomt dat die ziekte of plaag resistent wordt voor een bepaald middel en dat dan steeds meer nodig is om hetzelfde effect te krijgen (resistentievorming). Afwisseling is juist milieuvriendelijk.

Reactie van Greenpeace:

Kwistig gebruik van pesticiden heeft tot gevolg dat nuttige insecten die aan natuurlijke plaagbestrijding doen, ook het loodje leggen, waardoor er vervolgens weer meer pesticiden moeten worden toegepast. Resistentievorming is bijna inherent aan middelengebruik.

Met gif bestreden insecten, schimmels en onkruiden kunnen allemaal resistent worden tegen altijd hetzelfde middel, zo werkt de natuur. Dat het ook anders kan, laten veel telers en kwekers in de praktijk zien. Met wisselteelt, natuurlijke plaagbeheersing en biodiversiteit kunnen telers hun afhankelijkheid van pesticiden verminderen.

Er zijn tal van voorbeelden van duurzame telers van sierplanten. Ook voor consumenten bestaan er gifvrije alternatieven, kijk op <http://www.biogids.nl/biogids/kaart/rubrieknaam%3Aplant-en-tuin> voor adressen bij jou in de buurt.

V: De Greenpeace-test laat zien dat Intratuin bij-vriendelijke planten verkoopt die helemaal niet bij-vriendelijk zijn. Hoe zit dit?

A Intratuin: Op basis van de test van Greenpeace kan niks worden gezegd over het effect op bijen. Greenpeace heeft alleen concentraties in bladeren gemeten. Bijen eten geen bladeren. Concentraties van de gevonden middelen in bladeren zeggen niks over de concentraties in bloemen. Concentraties in bloemen zijn vele malen lager dan in bladeren.

Reactie van Greenpeace:

Greenpeace heeft niet alleen bladeren getest. We hebben in het onderzoek de gehele plant getest, van steel of stam tot bladeren en bloem. Bijen kunnen op veel verschillende manieren blootgesteld worden aan bestrijdingsmiddelen. Bijvoorbeeld via de nectar en het stuifmeel dat ze verzamelen; door het drinken van 'guttatiewater' (kleine druppels water die planten soms uitscheiden); of via honingdauw, dit zijn de druppels suikerwater die luizen uitscheiden nadat ze van de plant hebben gegeten. Ook kan er blootstelling plaatsvinden door de vele gifstoffen die bij de teelt van onder andere sierteeltgewassen in het oppervlaktewater belanden. Bijen kunnen hiervan drinken en bij warm weer wordt het water ook gebruikt om het nest af te koelen. We kunnen dus niet precies vaststellen met hoeveel gifstoffen de bijen uiteindelijk in contact komen.

Echter, we vonden in de planten zoveel bestrijdingsmiddelen, dus óók in de bloemen, dat deze plantjes wel degelijk gevaarlijk kunnen zijn voor bijen. Neem nu imidacloprid, één van de neonicotinoiden die volgens het [Europees Milieu Agentschap](#) van de markt afgehaald zou moeten worden vanwege de risico's. Van 3,7 nanogram (1 nanogram is 1/1000.000 miligram en 1/1000e microgram) imidacloprid gaat een bij acuut dood.

In het onderzoek troffen we concentraties tot 120 microgram imidacloprid aan (dit was op een bosviooltje van Intratuin). En bij imidacloprid stopt het niet. De grootste cocktail van middelenresiduen was 14. Het gaat hier om een combinatie van verschillende pesticiden. Al die verschillende stoffen kunnen elkaar versterken. We vonden op een groot aantal planten combinaties van verschillende voor bijen gevaarlijk middelen. De [Skimmia](#) van Intratuin is een voorbeeld: daarin vonden we 4 insecticiden waaronder deltametrin, imidacloprid, pyrethrinen en indoxacarb. Deze zijn alle vier acuut gevaarlijk zijn voor bijen. Een ander voorbeeld is de anjer waar naast 66 microgram imidacloprid ook 2400 microgram Lambda-Cyhalothrin op zat. De dodelijke dosis bij aanraking(!) van deze laatste stof is 0.038 microgram per bij.

En dan te bedenken dat bijen honderden planten per dag bezoeken. De pesticiden die tijdens de teelt worden toegepast hopen zich op in de bodem en in het oppervlaktewater. Als het niet acuut dodelijk is voor de bijen, draagt dit gif bij aan de ondermijning van de gezondheid en vergiftiging van honingbijen, wilde bijen en hommels.

V. Moet ik mij als consument zorgen maken?

A. Nee, er is absoluut geen reden voor ongerustheid. Er is geen enkel risico voor mens, dier of milieu.

Reactie van Greenpeace:

Greenpeace verbaast zich over de stelligheid waarmee Intratuin de stelling inneemt. Greenpeace stelt zich op het standpunt dat gevaren voor mens, dier en milieu zeker niet zijn uit te sluiten.

Menselijke gezondheid: We vonden op de planten van Intratuin grote hoeveelheden bestrijdingsmiddelen. Cocktails van bestrijdingsmiddelen zoals fungiciden, herbiciden en insecticiden worden nu niet in combinatie beoordeeld in de huidige toelatingen van bestrijdingsmiddelen, terwijl experts in toenemende mate waarschuwen voor 'synergistische' effecten (de effecten van middelen zijn riskanter dan de som der delen). Daarbij stellen experts van EFSA over bijvoorbeeld imidacloprid en acetamiprid dat deze stoffen - naast dat ze heel gevaarlijk zijn voor bijen - [ook gevolgen kunnen hebben voor het menselijk zenuwstelsel](#). We vonden imidacloprid in 25 geteste planten. Tot slot nog de verboden middelen: de Europese Unie verbiedt bestrijdingsmiddelen niet voor niets. De aangetroffen middelen zijn verboden omdat ze schadelijk zijn voor mens en milieu. In een recent [rapport](#) wijst de Gezondheidsraad op risico's van toepassing van bestrijdingsmiddelen voor omwonenden en de boeren en kwekers die de middelen toepassen.

Gevaarlijk voor dieren: Gif is giftig. Insecticiden doden insecten. Acariciden doden spinnen. Het is bekend dat de giftige effecten van middelen kunnen worden versterkt als dieren er mee in aanraking komen in een grote chemische cocktail. In het onderzoek heeft Greenpeace zich gebaseerd op wat onafhankelijke wetenschappers schrijven over bestrijdingsmiddelen. De selectie van de voor bijen gevaarlijke middelen is gebaseerd op [wetenschappelijke publicaties](#).

Van een stof als imidacloprid (aangetroffen in 25 van de 69 planten) is bekend dat deze schadelijk is voor [vogels](#), voor [waterorganismen](#), insecten, weekdieren en vele andere diersoorten.

De plantjes in de tuin van mensen dragen bij aan verdere vergiftiging van de honingbij, wilde bestuivers en andere (nuttige) beestjes. Over de aangetroffen hoeveelheden en de combinaties van middelen zeggen experts dat deze acuut gevaarlijk kunnen zijn voor bijen. Bovendien is de

teelt van deze planten een gevaar voor biodiversiteit om de kwekerijen en het oppervlaktewater en al wat daar in leeft (denk aan libellen).

V: Hoe kan het dat residu is aangetroffen van verboden neonicotinoïden?

A Intratuin: In de EU geldt sinds vorig najaar voor een aantal toepassingen van 3 gewasbeschermingsmiddelen (neonicotinoïden) tijdelijk een verbod. Gedurende dat moratorium wordt beoordeeld in welke mate zij schadelijk zijn voor bijen. Als ze schadelijk zijn, blijven ze verboden. Tot het verbod, waren ze vorig jaar nog toegelaten. Het kan zijn dat daar nu nog residu van is aangetroffen op de plant.

Reactie van Greenpeace:

De inschattingen van de 'halfwaardetijd' van stoffen lopen erg uiteen. Over imidacloprid is bijvoorbeeld bekend dat het, afhankelijk van verschillende factoren veertig dagen tot meer dan drie jaren kan duren voordat de helft van deze giftige stof verdwenen is uit de bodem.

Het moratorium van de Europese Unie is een gatenkaas, slechts 15 procent van het gebruik van de drie middelen wordt ermee verboden, zo blijkt ook uit onderzoek van [CLM](#). Dit onderzoek legt een belangrijke ontsnappingsroute bloot in het [beperkte EU-moratorium](#). Hierin staat dat voor imidacloprid, clothianidine en thiamethoxam het volgende geldt: 'Het gebruik voor zaadbehandeling, voor bodembehandeling of voor toepassing op bladeren mag niet worden toegelaten voor de volgende gewassen, met uitzondering van het gebruik in kassen en bladbehandeling na de bloei.' In de beperkte lijst met gewassen waarvoor dit verbod geldt staat onder meer: 'Siergewassen die in het jaar van de behandeling bloeien.' Toch hebben we in dit onderzoek sierplanten gevonden die bedoeld zijn om in de tuin te zetten, sierplanten die bloeien op het moment dat mensen ze kopen én hoge gehalten bevatten van een of meer bijendodende middelen. Dit constaterende zijn er twee mogelijkheden: De kwekers nemen een loopje met de wet en passen deze middelen illegaal toe, OF er wordt hier gebruik gemaakt van een hiaat in de regels. Dit hiaat in het moratorium moet door politiek en het College voor de toelating van gewasbeschermingsmiddelen en biociden worden aangepakt.

V: Wat doet Intratuin tegen niet toegelaten gebruik van middelen?

A: Intratuin staat voor kwalitatief hoogstaande groenproducten en stelt zeer strenge eisen aan haar leveranciers. Wij zijn dé enige keten in Nederland die certificering eist van haar leveranciers. Wij kopen alleen in bij kwekers die gecertificeerd zijn door het MPS. Dit is een onafhankelijke organisatie die internationaal certificeringen uitgeeft in de groenbranche. Wij hebben onze certificaathouders gevraagd naar de stappen zij gaan ondernemen richting kwekers om niet toegelaten gebruik van middelen uit te bannen.

Reactie van Greenpeace:

Uit dit onderzoek blijkt dat Intratuin relatief het slechtste scoort in vergelijking met de andere twee grote tuincentra in Nederland, blijkbaar zijn de eisen die Intratuin stelt, niet bijzonder streng op het gebied van milieu.

V: Voelt Intratuin zich verantwoordelijk voor de bijenstand?

A: Als marktleider neemt Intratuin haar rol in maatschappelijk verantwoord ondernemen serieus. Als groene organisatie zien en erkennen wij onze verantwoordelijkheid bij het beschermen van de bij. Om die reden starten wij met een aantal maatregelen. Deze maatregelen zijn een uitbreiding op een vorig jaar gestart programma.

Reactie van Greenpeace:

Greenpeace verwacht van Intratuin een concreet actieplan met meetbare doelen. Als eerste moeten de voor bijen gevaarlijke pesticiden geweerd worden uit de keten. Bovendien moeten de voor bijen schadelijke bestrijdingsmiddelen uit de schappen. Ze worden nu ook direct verkocht aan consumenten, dat moet onmiddellijk stoppen.

V: Welke maatregelen onderneemt Intratuin dan in het beschermen van de bij?

A: Allereerst het stimuleren van meer biodiversiteit. Dit betekent advies richting onze klanten hoe zij met hun tuinrichting en onderhoud bijen kunnen helpen. Het gaat onder meer over planten en bloemen die bij uitstek geliefd zijn bij bijen, andere bestuivende insecten en vlinders. Variatie in de tuinrichting draagt bij aan meer biodiversiteit in de directe woon- en leefomgeving van klanten en zorgt voor meer natuurlijke leefomgeving van bijen. Daarnaast gaan we verder met het scholen van onze medewerkers in zowel biodiversiteit als het verantwoord gebruik van gewasbeschermingsmiddelen. Ook gaan we de consument nog beter voorlichten over alternatieve gewasbeschermingsmiddelen en of preventieve maatregelen zoals borstels, schoffels en andere gereedschappen. Sinds vorig jaar is er voor winkelpersoneel een lespakket beschikbaar en hebben we de consumentencampagne 'Bestrijden volgens het boekje' uitgerold. Deze initiatieven worden uitgebreid met aandacht voor bijvriendelijke inrichting en onderhoud van de tuin. En het assortiment bevat, naast de enorm brede keus aan bloemen-, zaden- en plantensoorten, steeds meer producten die bij- en vlindervriendelijk zijn, zoals bijen- en vlinderkastjes.

Reactie van Greenpeace:

Intratuin legt alle verantwoordelijkheid voor verduurzaming bij haar klanten. Voorlichting, advies en 'verantwoord spuiten' volgens 'het boekje' zijn geen oplossing voor het probleem van de gifplantjes. Mensen hebben geen weet van de hoeveelheden landbouwgif op hun bloemen en planten. Intratuin moet de keten opschonen en samen met de kwekers een plan maken om het bestrijdingsmiddelenprobleem op te lossen.

Uit de reacties van het Intratuin personeel in de uitzending van Radar blijkt overigens dat men de cursus nog niet erg serieus gevolgd heeft. Personeel van Intratuin beweert met droge ogen dat de plantjes vrij zijn van bestrijdingsmiddelen.

V: Waarom is Intratuin gestart met dit programma?

A: Er is steeds meer aandacht voor het beschermen van de bijen. Dit leeft ook bij onze klanten, mede door activiteiten van milieuorganisaties. Volgens wetenschappers speelt een aantal factoren bij die sterfte een rol, zoals achteruitgang van het leefgebied en voedselaanbod van bijen, parasieten als de varraomijt, te weinig professionaliteit bij imkers en ook het gebruik van specifieke gewasbeschermingsmiddelen (zogenoemde neonicotinoïden). Tuincentra verkopen die middelen voor consumentengebruik, en ze worden toegepast bij de teelt van bloemen en planten

die wij verkopen. Daarom richten milieuorganisaties hun pijlen ook op tuincentra en spreken ze ons aan op onze verantwoordelijkheid en rol om de bij te beschermen. Als tuincentrum zien en erkennen wij die verantwoordelijkheid. Met deze initiatieven geven we aan daar niet voor weg te lopen.

Reactie van Greenpeace:

We zijn blij dat Intratuin verantwoordelijkheid neemt voor het middelengebruik in de sierteeltsector. Greenpeace ziet de concrete plannen graag tegemoet om het gebruik en verkoop van voor bijen gevaarlijke middelen aan te pakken. We willen een actieplan, met een concrete tijdslijn.

V: Hoe helpt het programma bijen te beschermen?

A: Consumenten kunnen bij de inrichting en het onderhoud van hun tuin rekening houden met de bij. Wij zullen hen daar over informeren. En we vragen onze leveranciers van bloemen en planten om het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen te verminderen.

Reactie van Greenpeace:

Greenpeace vindt dit antwoord opmerkelijk vaag: hoe gaat Intratuin garanderen dat het gebruik van pesticiden wordt verminderd? Informatievoorziening voor consumenten gaat het probleem van de gifplantjes niet oplossen.

V: Wanneer verwacht Intratuin resultaat van dit programma?

A: Dit is niet morgen gerealiseerd. Het is programma voor de lange termijn waar we ons met volle verve voor gaan inzetten.

Reactie van Greenpeace:

De sierteelt is notoir problematisch in het gebruik van bestrijdingsmiddelen, Greenpeace realiseert zich ook dat dit niet van vandaag op morgen opgeschoond is, daarom horen we graag van Intratuin hoe zij deze problemen aan gaat pakken en wanneer het gebruik van voor bijen gevaarlijke bestrijdingsmiddelen wordt gestopt.

V: Stopt Intratuin met de verkoop van gewasbeschermingsmiddelen die volgens milieuorganisaties bij-onvriendelijk zijn?

A: Ja, als de Europese of nationale overheid voor bepaalde middelen de toelating intrekt omdat ze schadelijk zijn voor bijen, halen wij ze direct uit de schappen. De middelen die in het schap liggen zijn toegelaten en als veilig beoordeeld door de daarvoor bevoegde instanties. We volgen het debat over bijensterfte en de mogelijke rol daarbij van een specifieke groep gewasbeschermingsmiddelen op de voet. We zien dat de wetenschappers daar niet eensluidend over zijn. Het is in die controverse aan de overheid om wetenschappelijk onderbouwd beleid te hebben, waar tuincentra aan voldoen. We lopen daar echter niet op vooruit, door middelen die wel een toelating hebben, toch uit het schap te halen. Als klanten wel al voor alternatieven willen kiezen, kunnen ze daarvoor ook bij ons terecht.

Reactie van Greenpeace:

Jammer dat Intratuin niet haar eigen verantwoordelijkheid neemt en uitsluitend de wetgever volgt. Onlangs nam de Tweede Kamer een [motie](#) aan waarin werd opgeroepen tot het verbieden van de neonicotinoiden in Nederland.

Tuincentra hebben een grote verantwoordelijkheid voor de oplossing van dit probleem. Van alle planten die in Nederland verkocht worden, komt ongeveer 70 procent van de meerjarige en ruim 60 procent van de eenjarige tuinplanten uit een tuincentrum.

Als tuincentra planten zonder gif eisen, zal de sierteeltsector daarnaar moeten luisteren. Binnen de Europese Unie geeft een aantal voorlopers het goede voorbeeld: Migros, de grootste supermarktketen van Zwitserland, de tuincentra van Bellaflora (Oostenrijk) en doe-het-zelfzaken van Homepage en de winkelgroep The Co-operative in het Verenigd Koninkrijk. Door bijvoorbeeld geen pesticiden te verkopen die schadelijk zijn voor bijen of alleen gifvrije planten in hun schappen te zetten, oefenen ze druk uit op telers.